

havazott hátakat kell kihasználni, s a készenléti hely, valamint a felvonulási utak hóeltakarításáról gondoskodni kell. Hogy a gyalogságnak a leszakadása elkerülhető legyen, célszerű harckocsihoz kapcsolható szánokat készíteni, vagy a silécekkel felszerelt gyalogosokat a harckocsihoz kötött kötelekkel vontatni. A gyalogság lemaradásának megakadályozására egy másik alkalmazható eljárás a páncélosok részéről az úgynevezett „harckivonulás”. Ennek lényege, hogy a páncélosok a gyalogság mögötti megindulási helyükről a gyalogos támadás megindulása után törnek előre, majd 50—100 m-rel túlhaladva a gyalogságon, megállanak és tűz alá veszik a már eleve kijelölt ellenséges célokat. 30—45 másodperces tűz után visszamennek a gyalogság mögötti első fedezővonalig s a gyalogság tovább támad. Ezt a harckivonulást annyiszor ismétlik meg, ahányszor a gyalogság kéri.

Ennél az eljárásnál igen fontos a célban elért tűzhatás pontos megfigyelése és kiértékelése, melyhez a páncélosok figyelőket osztanak be a gyalogsághoz, továbbá az, hogy a harckocsik minden új harckivonulást más irányból meglepetésszerűen hajtsanak végre és *hogy a gyalogság tudja azt, hogy a páncélosok hátramenetele tervszerű harcéljárások következménye, nehogy megfutamodásnak vegye azt.*

Győrbiró László

Alapelvek a páncélos csapatok harcászati alkalmazására

(Az Orosz Katonai Szemle 1946. évfolyamának 21. számában Szergejev P. alezredes „A páncélos csapatok harcászati alkalmazása az Amerikai Egyesült Államok hadseregében” című tanulmánya.)

Szervezési részletek.

Az Amerikai Egyesült Államok páncélos egységek felállítását komolyan csak e háború elején kezdte meg. A szinte korlátlan gazdasági erőforrások és a páncélos erők döntő szerepe folytán azonban elérte, hogy a háborút már 16 teljes páncélos hadosztállyal, minden gyalogseregtesthez beosztott 1—1 harckocsi zászlóaljjal (mint csapatpáncélossal) és a központi vezetés rendelkezésére álló úgynevezett tartalék harckocsi zászlóaljakkal fejezze be.

A páncélos erőknek alkalmazása az amerikai nézetek szerint is kettős: egyrészt a gyalogság támogatása, másrészt önálló hadműveleti alkalmazás. Nem tekintik azonban az Egyesült Államokban a páncélos csapatokat önálló fegyvernemnek, noha állandóan növekvő — döntő — szerepüket egyre szélesebb körben elismerik.

Egy amerikai páncélos hadosztály lényegében 3 harckocsi zászlóaljból, 3 gépkocsizó lövészzászlóaljból, 3 gépkocsizó táborigazdálkodási zászlóaljból, 1 felderítő zászlóaljból, 1 árkászzászlóaljból, javító és egészségügyi alakulattól, hradó- és törzsszázadból áll. Érdekesen oldják meg a harccsoportok alakításainak kérdését, amikor beállítanak a páncélos hadosztályba harc tartamára két küzdő és egy tartalék harccsoport (náluk különítmény) parancsnokságot. Nálunk ezeket a feladatokat a gyalog-

hadosztályoknál a gyalogsági parancsnokok, páncélos hadosztályon belül pedig a harcokcsi- és lövészredparancsnokok látták el.

Egy harcokcsi zászlóalj: 3 nehéz és 1 közepes harcokcsi századból. (századonként 17 harcokcsi 3 szakaszban), 3 rohamlövészszakaszból (105 mm-es löveggel), 1 felderítő szakaszból és törzsszázadból áll.*

A gépkocsizó lövésszászlóalj törzsszázadból (és pedig: felderítő szakaszból, 75 mm-es rohamlövészszakaszból, aknavetőszakaszból, nehéz géppuskaszakaszból és 1 (75 mm-es) gépkocsizó páncélelhárító szakaszból áll; mozgatásához a gépjárművek közül 15 gépkocsi páncélozott.

Műszaki szempontból figyelmet érdemel a harcokcsi zászlóaljhoz és a gépkocsizó lövésszászlóaljhoz egyaránt beosztott „kiszolgáló század“.

A tüzérszázad 3 ütegből, az ütegek pedig, a mi szervezésünktől eltérően, 6 (egyenként 101 mm ürméretű) önjáró tarackból állanak.

Különös és számunkra teljesen új a lovasszázadok és mechanizált egységek együttes szervezése a felderítő zászlóaljban. Ez 4 lovasszázadból, 1 harcokcsi századból, 1 75 mm-es rohamtüzérütegből és a törzsszázadból áll.

Jellemző, hogy a harcokcsi alakulatok mozgatását, bevetését hadosztályonként 1 árkásszászlóalj biztosítja. Ez a törzsszázadból és 3 árkásszázadból áll. E századok 1—1 szakaszát páncélozott terepjáró gépkocsik szállítják, míg a többi közönséges gépkocsin mozog.

Páncélosok alkalmazása.

Az európai harcok alatt a páncélos hadosztályokat műszakilag még külön megerősítve gyaloghadtettekhez osztották be, helyesebben a hadtestparancsnokságoknak rendelték alá. Ezek a páncélos erők azután — arctámadásokat lehetőleg elkerülve — az ellenség oldalait — házagait — kikeresve igyekeztek a megsemmisítő bekerítésre és a megkerülésre.

A csapatpáncélosok alkalmazásánál:

1. áttörést csak akkor hajtsunk végre, ha megkerülés vagy bekerítés másképp lehetetlen;

2. a főtámadás területét úgy válasszuk ki, hogy a terep harcokcsikkal járható legyen, ahol az ellenség védrendszere a legkevesebb természetes harcokcsi akadályra támaszkodhatik és ahol aránylag a leggyengébb az ellenség páncélelhárítása;

3. A főtámadás területét támadás előtt fel kell deríteni. E felderítést páncélozott gépkocsin szállított lövészek és harcokcsikk hajtsák végre.

* *Megjegyzés:* A cikk közepes és könnyű harcokcsi tipust említ, de a mi szabályzataink szerint általában kb. 10 cm-es löveg és 25 tonnánál nehezebb harcokcsi: nehéz harcokcsi, míg 15 t. és 25 t. között, valamint 10 cm-nél kisebb és 5 cm-nél nagyobb ürméretű löveggel rendelkező harcokcsi közepes típus. Az amerikai hadseregben a mi fogalmaink szerint tehát helyesen nehéz és közepes hk. típusról beszélhetünk.

A harcocsitámadás végrehajtása a mi elképzelésünkkel azonosak, a harcocsik rendszerint három lépcsőben, minden lépcső két hullámban támad. A hullámok kölcsönösen támogatják egymást. A támadás legnehezebb szakaszát, a betörést, az első lépcső harcocsijai tüzérségi tűzzel, repülőekkel, és a támadó gyalogság valamennyi tűzfegyverével támogatva hajtják végre.

A betörés után közvetlenül a harcocsiegység a kötelékeket rendezi, de ez nem jelenti a támadó lendület lefékezését. Az első lépcső — a második hullám tűztámogatása és szárny biztosítása mellett — folytatja támadását.

A második harcocsi lépcső oly távolságra követi az elsőt, hogy az első lépcső hátában feléledő páncélos elhárító fegyverek hatását meg-hiusítsa, elnémítsa a visszamaradt géppuskafészeket, letiporja az elő-erőt és szabadabbá tegye a saját gyalogság számára az utat.

A harmadik lépcső a gyalogsággal együtt támad s megsemmisíti a második lépcső által még le nem küzdött ellenálló fészekket. Feladata: a támadó gyalogság közveflen támogatása. Új gondolatot nem vet fel a cikk akkor sem, amidőn azt olvassuk, hogy gyenge ellenséges ellen-állás esetén — az 1. és 2. lépcső áthaladása után a gyalogság támadjon s a harmadik lépcső ugrásszerűen — állandó tűzoltalmat adva — kövesse a gyalogságot.

Természetes, hogy a gyalogság gyengébb ellenállás esetén már a második lépcsővel együtt is támadhat, sőt a harcocsikra kapaszkodva vitetheti magát mindaddig, míg ezt az ellenség tüze megengedi.

Ha pedig a gyalogság a harcocsikat megelőzve, elsőnek hajtja végre a rohamot, akkor a harcocsik tüzelőállásokat foglalnak s onnan — ugrásszerűen állást változtatva — támogatják a gyalogságot addig, míg a tulajdonképpeni harcocsi támadást nem hajtják végre.

A *seregpáncélosok* alkalmazásánál a harcocsi egységeket gép-kocsizó lövészek, vagy lovasalakulatok, páncélelhárító, légvédelmi és árkászrokkel kell megerősíteni és támadásukhoz repülő-támogatást kell nyújtani.

Seregpáncélosok sikeres alkalmazásához szükséges: a légiuralom (ejtőernyősök alkalmazása), kedvező terület, zavartalan ellátás, ellenséges páncélos elhárító fegyverek kikapcsolása és a meglepés (meg-tévesztés fontos!).

A támadás alatti együttműködést az egyes fegyvernemekkel már a támadás előtt aprólékosan biztosítani kell. Hosszú ideig tartó és hatá-sos tüzérségi előkészítés, valamint repülőbombázással a légielőkészítés fontos. Ejtőernyősöknél elv, hogy 3—5 napnál tovább önálló alkalmazásuk ne tartson. Bevetésüknél az ellenséges hradóhálózat megszakítá-sát, fontos tereppontok birtokbavételét, az ellenség hátsóbb tartalék-alakulatainak lekötését biztosítanunk kell. Ejtőernyősöket az ellenséges arcvonal mögött általában az amerikaiak 8—50 km. távolságra dobtak le, ezekkel azután az előretörő seregpáncélos erők vették fel rövidesen az összeköttetést és a továbbiakban azután együttműködtek velük.

Együttműködés a páncélosok és a gyalogság között.

A csapatpáncélosoknál — az úgynevezett kikülönített harcokosi zászlóaljaknál — a szervezés azonos a páncélos hadosztály harcokosi zászlóaljainak szervezetével.

Ezeket az önálló harcokosi zászlóaljakát az európai háború folyamán beosztották gyaloghadosztályokhoz és hadtestekhez, felhasználták hadsereg- és hadseregesoport tartaléknak, de beosztották páncélos seregtestek megerősítésére is.

A rájuk háruló feladatok: támadásban az ellenség ellenálló fészkeinek és támpontjainak tűzzel és rátöréssel való leküzdése, védelemben pedig a betört ellenségnek ellentámadással való megsemmisítése.

Érdekes kiemelni, hogy a gyaloghadosztályokhoz beosztott harcokosi zászlóalj (század) parancsnokot csak a legritkább esetben rendelték alá a gyalogezredparancsnoknak, vagy gyalogzászlóalj parancsnoknak; általános elv az együttműködés. Az amerikai felfogás szerint is ezt az együttműködést a legeredményesebben gyalogos és harcokosi egységek részére az előljáró parancsnok által megszabott azonos feladat (közös támadási cél) biztosítja.

Egy hadosztályparancsnoki intézkedés a gyalogos és harcokosi erők összműködésére általában a következőket tartalmazza:

a) a betörési hely és a harcokosik megindulási helye (vagy készenléti helye);

b) a támadás indulásának ideje, a támadás időbeni szabályozása, az együttműködés terepszakaszokénti megszervezése és a terepszakaszoknak számokkal való megjelölése;

c) betörés végrehajtásának sorrendje (ki támad előbb: gyalogság, vagy harcokosi?);

d) tüzérségi előkészítés ideje;

e) jelek szabályozása a gyalogság, harcokosi, tüzérség és repülőerők együttműködésére és jelzésére;

f) különleges feladatok a harcokosik részére (harcokosi gyülekezőhelyek megjelölése, drótakadályokon kapuk vágása, aláaknásított területen átjárók nyitása, stb.);

g) az együttműködő egység-parancsnokok (pl. gyalogzászlóalj- és harcokosi századparancsnok) személyes megbeszélésének szabályozása, amikor a támadás részleteit kölcsönösen megbeszélik.

Az így szabályozott támadásnál a gyalogság ne szakadjon le a harcokosiktól. 500 m-nél nagyobb távolság sohase legyen a támadó harcokosik és a gyalogság között. Viszont a harcokositámadást még a gyalogság esetleges lemaradása sem fékezheti le, hanem lendületes támadással birtokbaveszik a harcokosik az elrendelt támadási célt, majd a gyülekező helyen várják az új parancsokat.

Védelemben mint mozgó tartalékot alkalmazzuk a harcokosikat. A betört ellenség (gyalogos és páncélos erők) ellen a leghatásosabb elhárító eszköz egy-két harcokosi zászlóalj harcokosijainak együttes oldaltámadása.

Védelemben harcokosi egységek által egyes tereppontok vagy vé-

delmi szakasz tartása csak kivétel és rövid ideig tartó feladat legyen. Hosszú ideig tartó védelemnél, különösen üzemanyaghiánynál előadódhatik olyan kényszerhelyzet, hogy egyes harckocsikat be kell ásnunk és ezek azután, mint mozdulatlan sarkpontok, tüzükkel erősítik a védelmet. Ez az alkalmazás azonban csak válságos helyzetek szükségmegoldása lehet.

Eredményesen alkalmazhatók a harckocsi egységek végül, ha védelemből támadásba akarunk átmenni, vagy ha visszavonulásunknál zömüknek az ellenségtől való leválását egy korlátolt célú harckocsitámadással könnyítjük meg.

*

A cikk nyomán láthatjuk, hogy a harckocsi erők alkalmazása rendkívül sokoldalú és igen eredményes. Alapkövetelmény azonban az, hogy a páncélos csapatoknak jellemző sajátosságait ismerjük és mindenkor mint alkalmi fegyvernemet azoknak megfelelően alkalmazzuk.

Honvédelmi Minisztérium katonai osztály.

Nyersolaj és földgáz Magyarországon.

(Dr. Papp Simon cikke a Magyar Technika 1946. évi 6. számában.)

Magyarország természeti kincsei közül a nyersolaj és földgáz jelenlegi előfordulási helyeivel, illetve azok kitermelésével foglalkozik a cikk írója.

Az első világháború előtt a jelenlegi Magyarország területén csak Recsk-Parád környékén tudunk olajnyomókról. Földgáz jelenlétéről is csak artézi kutak révén vettünk tudomást. Kismennyiségű, vízzel kísért földgázt — mely értékesíthető is volt — a hajduszoboszlói, debreceni, karcagi és az őrszentmiklósi mélyfúrásokból nyertünk. 1937 február és áprilisban derítettek föl Láspe határában és Bükkszéken két olajmezőt. Nagykanizsától északra és nyugatra 4 olajmezőt fedeztek fel, úgymint lovászi, budafapusztai (Láspe), hahóti és lendvaujfalui olajmezőket. Lovászi-ban az olaj- és gáztartalmú zónák 1000—1600 m, Budafapusztán 1000—1260 m, Hahóton 1400—1600 m, Lendvaujfalun 610—700 m és 1100—1250 m mélységben vannak. Hogy a külszínen sehol olaj- vagy gáznyomokat nem lehetett találni, annak az a magyarázata, hogy ezeket az olaj- és gáztartalmú rétegeket olykor 80 m vastagságú, tömött, szénhidrogénekkel át nem engedő márgaréteg borítja.

Budafapusztán ezideig 108 fúrás nyersolajat, 12 fúrás csak gázt termelt, 10 fúrás pedig eredménytelen volt. A lovászi mezőn 120 fúrás ugyancsak nyersolajat, 3 fúrás gázt termelt, 5 fúrás pedig meddő volt. Hahóton 7 fúrás nyersolajat, 2 fúrás nedves gázokat szolgáltatott, 21 fúrás pedig sikertelennek bizonyult. Lendvaujfalun 5 fúrás készült, de tekintettel a kis mennyiségekre, az olajtermelést még 1944-ben abbahagyták. Itt gázt sem termeltek rendszeresen.

Bükkszéken a fúrások mélysége 71—1360 m között van. Fenti olajmezők termelése — üzembehelyezési időpontjától 1946 augusztus 21-ig — összesen 4,288.169 tonna. A termelés az egyes mezők között a következőképpen oszlik meg: Budafapuszta 1,834.553 t, Lovászi 2,141.175 t, Hahót 299.286 t, Lendvaujfalun 1912 t, Bükkszék 11.240 tonna.

Budafapuszta termelésének csúcspontját 1942-ben érte el, azóta csökken; Lovászi-ban 1943-ban termelték a legtöbbet. Mindkét helyen az azóta észlelhető termelés és az ásványolaj természetes csökkenésének a következménye.